

עין משפט
נר מצוה

יח:

האשה שנתארמלה

פרק שני כתובות

מסורת הש"ס

א) ב"ב קסח. סנהדרין מד.
מכות ג:א.
ב) גיטין ג.
ג) נע"מ חו"ט לקמן כח. ד"ה קיום.
ד) סנהדרין ט: כה.
ה) יבמות כה:
ו) ב"ב קמג.
ז) נ"י כ"א.
ח) ז"ל בשמי.
יעב"ז.

ⓘ

מוסף רש"י

ובכולה בעי דלודי ליה. וכו' מימא' דלודי נעביה' אשארל, דמנו דחשוד אממונא חשוד נמי אשביעתא, אממונא לא חשוד מלגא כפריה בטליה, דהאי כי אורי כפגלא, כטליה נמי בעי דלודי, והאי דלא אורי ליה לאו דדעמו למיגולה אלא אישחמוצי אשחמוצי לחמיי השמא' (גיטין א:) שגדלו היה מודה כטלו אלא שאין בידו לפתוע וסבר עד דעוי' לא חיי' כו' (ב"ב ג.) נבשה כמי שנהקרה עדותין בב"ד. דלא מליף אינש לחויי' (גיטין ג.) שוב אינו חוזר ומגיד. דבר דמחמי' את הלאשק, דכתיב אס לא יגיד, האגדה קמייתא קפיד קרא (סנהדרין טז:). אין אדם משיש עצמו רשע. אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו דלדס קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לטוס עצמו רשע. כלומר על דעות עצמו אינו נעשה רשע שהרי מודה פסלה קרוב לעדות (סנהדרין ט:). דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה (שם טז.) והא דקיי"ל ב"ב כ"א. והדלת פיו כמלא עדים דמי, הינ' לממונא אס לקנטא ולענוש מלקות ולפסל לא (יבמות כה:). אין נאמנים לפוסלו דברי ר' מאיר. ופליג אמתני' דלא חיי' לנפסא שאכר גבי שטרות, דלא נחשו ישראל על ק"מ ומפרש במסקנא טעמא דקסבר ר"מ מודה בשטר ככתבו ליה שאין דריך לקיימו דכיון שאכר ליה מלי כתבתו מו לא מיהמני עדים למפסליה שהרי אין לך קיום גדול מזה שהלוי מודה שכתב דמסתמא לא נעשה כפסלות, וכמו שכתב ידו יוצא ממקום אחר דמי דמען אין נאמנין, דאין כאן הפה שאכר (שב"ב קנד:). וחכמים אומרים נאמנים. דלע"ז לדודה ליה שכתב, דריך לקיימו, וכיון שאינו מתקיים כי אס ע"פ עדים הללו שאומרים כתב ידיו הוא זה, הא קאמרי נמי קטנים היינו והאמה שהפה שאכר הוא הפה שהמיר (שם).

ⓘ

תוספות ר"ד (המשך)
לא האמר ר"ל עדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד פ"י מ"ה אמר כמו שנחקרה עדותן ולא אמר כמו שהגידו עדותן בב"ד שאם הגידו ועדיין לא נחקרה עדותן יכולין לחזור בהם ולומר שרק העדנו דהניא בחוספתא דפ"ב דכתובות ה'היינו שאמרו מעידים אנו כפולתי שהוא בן גרושה בן חלוצה נתין וממור עד בלא נחקרה עדותן אמרו שאם אנו נאמנים ומשנתקנו עדותן אמרו בדיאם אנו אין נאמנים שאמרו אנו נאמנים ואם משתקרה עדותן אין נאמנים. אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו פירוש דאמרין הפה שאכר הוא הפה שהחירי אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משיש עצמו רשע ואפילו ע"י אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

ובבב"י בעי דלודי. פירש בקונטרס ב"ב מ" (דף ג: וס:) דלמא' לפרש דלא תימא אמאי נשבע נימא מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשביעתא ולהכי קאמר ובכולי בעי דלודי ליה ולא חשיד אממונא וקשה לר"י דהא אמר בפ"ק דב"מ (דף ה:) דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשביעתא ואין לומר דמן המורה חשיד נמי אשביעתא ומדרבנן הוא דאמרין דלא חשיד לפי שראו שהיו מקילין בזממון יותר

מזשביעה ותקנו שביעה על החשודים כל זמן שלא נודע שהוא גזלן כשכר מן המורה עדיין אצל גזלן ידוע שפסול מן המורה לא תקנו ולפי זה שביעה שלא שלחמי זו יד היא מדרבנן ^(א) ואלא היא דאורייתא אלא שביעה שלא פשעתי בהן והא דכתיב אס לא שלח לא שנשבע שלא שלח אלא הי"ק קרא נשבע שלא פשע אימתי בזמן שלא שלח זו יד דאס שלח זו יד חייב אפילו שלא פשע דנתחייב בזונסים דהא גבי נסכא דרבי אבא (שביעות דף ג:.) משמע דאי אמר לא חטפתי היה נשבע להכחיש את העד אע"ג דחשיד אממונא והתם הויא שביעה דאוריית' דשביעה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דממשמע בפ"ק דב"מ (סס:) גבי יהודה רעיא ונראה דלמא' לפרש דלא תקשי כיון דאין אדם מעיז יהא נאמן צמה שכפר מקל'ת וכיון פנים א"כ יהא נאמן במגו דאי בעי כפר הכל וקאמר דאין זה עזות מה שכופר קל'ת ואי"ת כיון דלא חשיד אשביעתא למה גזלן פסול לשביעה ומירך ה' יהודה חסיד דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שצא לישבע אמרינן דלא חשיד אשביעתא דעל ידי השביעה יפרוש אצל אותו ממון שכבר רעיא דחשדי ליה גזלן משום דאלל תרי מניייהו אע"פ שזריך לפרוע הני תרי דלכל מ"מ לא יפרוש מן השאר משום שביעה דמה שמשלם בע"כ אין זה השבה מעליא וי"מ דגזלן כשר לשביעה מן המורה דלא חשיד אשביעתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואס תאמר ומאי שנא דלעדות פסול דכתיב אל תשת ידך עם רשע וגו' ולשביעה כשר וי"ל דשביעות שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקא וכדאמר בשביעות הדיינין (שביעות דף נט.) שכל העולם כולו מודעו כשאמר הקב"ה (לא תשבעו ו) לא תשא ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשביעות שקר ליכא לא תגזול ולא תשבעו^(א) לשקר: **הר"י** א"ו **נאמנים**. ואי"ת ולמה נאמנים והא מגו במקום עדים הוא דאין סהדי שלא היו אנוסים ולא פסולי עדות דהא לקמן אמרינן תרי ותרי גינהו וי"ל כיון דהזכירו חכמים קיום הכא לא חשבי כלל קיום מה שאומרים כתב ידינו הוא זה כיון דליניהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים או אנוסים היינו אצל לקמן חשבינן להו כשני עדים כיון דכבר מקוים הוא שכתב ידן יוצא ממקום אחר: **אין** נאמנים. הכא ליכא לאקשויי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא דכיון דמקוים הוא היו מגו במקום עדים נאמנים היינו דבשני עדים לא אמרינן מגו וזכרישא נאמנים משום דאי בעו שתקי: **ר"א** שנו **א"א** שאמרו אנוסים היינו מחמת **ממון**. דלא מהימני משום דלא משו נפשייהו רשעים וקטנים דרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרין מחמת נפשות דהא זכרישא דליכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח א' ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו דכפרישית: **וואין** אדם משיש עצמו רשע. ואי"ת והא קסבר רבא דפלגין דיצורא בפ"ק דסנהדרין (דף ט: וסס:) גבי פלוני רבעני לרזוי ופלוני צא על אשתי אס כן הכא נהימנו דאנוסים היו אצל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דליציב דרבא קיימא וי"ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגין דיצורא כדי לפסול השטר ועוד דאין לנו לומר מעממינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונסם כיון דאס שכיח אצל התם שכיח שצא על אשת איש אחרת כמו על אשתו או שרצו אדם אחר וכן בהרגמיו בפס"ב דיבמות (דף כה: וסס:) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות היו פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגין דיצורא אצל רשעים כיון שחתמו אס לא יעשו פירוש לדבריהם הלכך לא שייך הכא פלגין דיצורא אנוסים היינו דהרגמיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג להשא' את אשתו וכן פלוני רבעו או צא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגין דיצורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן: **מל"ה** גופיה מידק דייק. ולרבנן אפי' מלוה על פה לא הויא דעבינן סיהא תחלתו וסופו כשטרות כדאמר' ציש נוחלין (ב"ב דף קסח. וסס:) **קטנים** נמי כדרשב"ל⁵. ה"מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למינקט ככל חד טעמא אחרנהא אי"נ טעמא דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרבש"ל אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

ובכולה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה כי היכי דלישתמיט ליה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה רבי אליעזר בן יעקב סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבירה הוי ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבירה הוי: **מתני'** ”העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים: **גמ'** אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנים אמר ליה רבא יכל כמיניה ^(א) כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מיילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש ^(ב) עדים החתומים על השטר ^(ג) נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד אלא כי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין ^(ד) מאי טעמא אין אדם משיש עצמו רשע תנו רבנן ^(ה) אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאכר הוא הפה שהחירי אלא לר' מאיר מ"ט בשלמא פסולי עדות מלוה גופיה מעיקרא מידק דייק ומחתם קטנים נמי כדרשב"ל דאמר ריש לקיש חזקה

הפה שאכר כו': **אלא דאמרי מחמת נפשות**. נאנסנו דלא משו נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דבור עקרהו לסהדומייהו והפה שאכר החיר: **אין אדם משיש עצמו רשע**. אינו נאמן לפסול את עצמו מחמתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: **אין נאמנין לפוסלו**. ארישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידינו הוא אצל אנוסים היינו כו': **הפה שהחיר**. וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאנסנו לא משו נפשייהו רשעים. ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משו נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחזרים: **בשלמא פסולי עדות**. או קטנים כיון דמוריהם הם שהשטר דתן נכתב שהלוואה או המקח אמת. או אצל אנחנו לא היינו ראוים והויא לה כמלוה על פה או אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלא מהימני דל"כ מלוה לא שדי זוזי כדדי וכי מחמים עדים על שטרו מידק דייק סיהו כשרים: אלא

במקום עדים כדפירשונו ועוד דחוזרים ומגידים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמר' בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וזכרישא נאמנים משום דלא בעו שתקי: **ר"א** שנו **א"א** שאמרו אנוסים היינו מחמת **ממון**. דלא מהימני משום דלא משו נפשייהו רשעים וקטנים דרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרין מחמת נפשות דהא זכרישא דליכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח א' ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו דכפרישית: **וואין** אדם משיש עצמו רשע. ואי"ת והא קסבר רבא דפלגין דיצורא בפ"ק דסנהדרין (דף ט: וסס:) גבי פלוני רבעני לרזוי ופלוני צא על אשתי אס כן הכא נהימנו דאנוסים היו אצל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דליציב דרבא קיימא וי"ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגין דיצורא כדי לפסול השטר ועוד דאין לנו לומר מעממינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונסם כיון דאס שכיח אצל התם שכיח שצא על אשת איש אחרת כמו על אשתו או שרצו אדם אחר וכן בהרגמיו בפס"ב דיבמות (דף כה: וסס:) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות היו פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגין דיצורא אצל רשעים כיון שחתמו אס לא יעשו פירוש לדבריהם הלכך לא שייך הכא פלגין דיצורא אנוסים היינו דהרגמיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג להשא' את אשתו וכן פלוני רבעו או צא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגין דיצורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן: **מל"ה** גופיה מידק דייק. ולרבנן אפי' מלוה על פה לא הויא דעבינן סיהא תחלתו וסופו כשטרות כדאמר' ציש נוחלין (ב"ב דף קסח. וסס:) **קטנים** נמי כדרשב"ל⁵. ה"מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למינקט ככל חד טעמא אחרנהא אי"נ טעמא דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרבש"ל אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

כללו דבר שכל העדים שהעידו לטמא ולטהר לקרב ולרחק עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדיאם אנו נאמנים ואם משתקרה עדותן אין נאמנים. אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו פירוש דאמרין הפה שאכר הוא הפה שהחירי אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משיש עצמו רשע ואפילו ע"י אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

לא שנא בו ולא שנא צננו. ואפילו הוא קטן: **אינו מעיז**. ולהכי קרי ליה טענת עצמו משום דטענת קטן בעלמא לית בה מששא: **אצל צננו מעיז**. ואפילו הוא גדול: **במתני'** **העדים שאמרו כו'**. שהיו מעידים על חתימתם לקיים את השטר: **פסולי עדות היינו**. קרובים או משחקים צקוביא: **הרי אלו נאמנים**.

כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאכר הוא הפה שהמיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימניניהו אהא: **יוצא ממקום אחר**. חתומים בשטר אחר שהוזק צב"ד וכמו צו הנפק וצא אותו שטר לפנינו עם זה וכמו חותמן דומין של זה לשל זה אין כאן הפה שאכר ואין נאמנים לומר פסולים היינו: **גמ'** לא שנו. דאס כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין: **אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון**. דלאו כל כמיניהו לשוויי נפשייהו רשעים צעדות פיהם ולפסול את השטר דלדס קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה דדיני נפשות ופסולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו וללו פוסלים עצמן בזאומרס חתמנו שקר בשביל אונס ממון ורישא טעמא משום הפה שאכר הוא הפה שהמיר: **מחמת נפשות**. שאמר צנעל השטר הזה להרגנו ולדס חזק הוא: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד**. דגבי עדות חדא הגדה כתיבא אס לא יגיד וגו' (ויקרא ה.) והכא נמי כיון דמתמיני בשטרא היינו הגדה דידעו והיכי מהימני מו למיעקר הואיל וכמו ידן יוצא ממקום אחר. בשלמא רישא כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן כולה חדא הגדה היא דהא בצאותו דבור [בכדי] שאילת שלום קאמרי אצל אנוסים היינו אצל הכא לאו אפומייהו סמכינן: **הני מיילי על פה**. כגון המעיד צב"ד ולאחר כדי דבור צא לשנות צו: **אצל בשטר לא**. הגדה כתיב: **לא שנו**. דאמרין

הפה שאכר כו': **אלא דאמרי מחמת נפשות**. נאנסנו דלא משו נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דבור עקרהו לסהדומייהו והפה שאכר החיר: **אין אדם משיש עצמו רשע**. אינו נאמן לפסול את עצמו מחמתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: **אין נאמנין לפוסלו**. ארישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידינו הוא אצל אנוסים היינו כו': **הפה שהחיר**. וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאנסנו לא משו נפשייהו רשעים. ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משו נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחזרים: **בשלמא פסולי עדות**. או קטנים כיון דמוריהם הם שהשטר דתן נכתב שהלוואה או המקח אמת. או אצל אנחנו לא היינו ראוים והויא לה כמלוה על פה או אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלא מהימני דל"כ מלוה לא שדי זוזי כדדי וכי מחמים עדים על שטרו מידק דייק סיהו כשרים: אלא

במקום עדים כדפירשונו ועוד דחוזרים ומגידים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמר' בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וזכרישא נאמנים משום דלא בעו שתקי: **ר"א** שנו **א"א** שאמרו אנוסים היינו מחמת **ממון**. דלא מהימני משום דלא משו נפשייהו רשעים וקטנים דרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרין מחמת נפשות דהא זכרישא דליכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח א' ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו דכפרישית: **וואין** אדם משיש עצמו רשע. ואי"ת והא קסבר רבא דפלגין דיצורא בפ"ק דסנהדרין (דף ט: וסס:) גבי פלוני רבעני לרזוי ופלוני צא על אשתי אס כן הכא נהימנו דאנוסים היו אצל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דליציב דרבא קיימא וי"ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגין דיצורא כדי לפסול השטר ועוד דאין לנו לומר מעממינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונסם כיון דאס שכיח אצל התם שכיח שצא על אשת איש אחרת כמו על אשתו או שרצו אדם אחר וכן בהרגמיו בפס"ב דיבמות (דף כה: וסס:) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות היו פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגין דיצורא אצל רשעים כיון שחתמו אס לא יעשו פירוש לדבריהם הלכך לא שייך הכא פלגין דיצורא אנוסים היינו דהרגמיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג להשא' את אשתו וכן פלוני רבעו או צא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגין דיצורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן: **מל"ה** גופיה מידק דייק. ולרבנן אפי' מלוה על פה לא הויא דעבינן סיהא תחלתו וסופו כשטרות כדאמר' ציש נוחלין (ב"ב דף קסח. וסס:) **קטנים** נמי כדרשב"ל⁵. ה"מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למינקט ככל חד טעמא אחרנהא אי"נ טעמא דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרבש"ל אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

חזקה

כללו דבר שכל העדים שהעידו לטמא ולטהר לקרב ולרחק עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדיאם אנו נאמנים ואם משתקרה עדותן אין נאמנים. אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו פירוש דאמרין הפה שאכר הוא הפה שהחירי אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משיש עצמו רשע ואפילו ע"י אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

כא א ב ג מ"י פ"ג מהלכות עדות הל' ו'
ז סמג עשין קט עוש"ע
ח"מ סימן מו סעיף לו
[וכבר אלפס עוד כסנהדרין פ"ג דף קסג]:

ⓘ

הנהגות מנה"ב
רנשבורג

א) תר"ח מחמת כו' ועד דבשני עדים לא אמרינן כו'. ע"י קדושין מג ע"ב מד"ה והשתא וכו'.

ⓘ

תוספות רי"ד

מתני' העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים. פ"י ראובן הוציא טע"ח על שפתיו ושפתיו טען איני מכיר החתימת העדים ושמו מוה"ק הוא אנו יכול ראובן לבנות בו עד שלא יקיים שטרו ואם באו העדים החתומים בו לפני ב"ד ואמרו כתב ידינו הוא זה וקיימותרו וחזרו ואמרו אנוסים היינו מחמת נפשות דכאמר לקמן ובשקר חתמנו אלא כדי להציל את נפשינו עשינו וחתמנו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש או שאמרו קטנים היינו בשעה שחתמנו או בעת הראינוי ההלואה כענינו דארייתא הקטן אינה ראייה ואע"פ שבשעת הגדה הוא גדול דכתיב או ראה או ידע אם לא יגיד ונשטא עוני כענין שהתא הראייה והגדה בכשרות או שאמרו פסולים היינו מחמת חקריבה שיינו בשעת הכתיבה או בעת המלוה קרובים למלוה או ללוה או העדים זה לזה ונתרחקו כעשירי ועדותו הוא בטלה הרי אלו נאמנים משום מגו. מגו דאי בעי אמרי אין זה כתב ידינו ונכשיו אומרים כתב ידינו הוא אבל חתימתנו בטלה מחמת הטענות האלו הם נאמנים אבל אם יש עדים אחרים שמכירים חתימתו ואומרים כי שטרו חתימתן ומתקיים השטר על פיהם או שכתב ידן יוצא ממקום אחר שכבר חתמו בשטר אחר שהוזקו ונתקיים בב"ד וב"ד רואים זה וזה ומשוין אותן ומתבררין שזו היא חתימתן ואומרים אלו הטענות לבטל השטר אין נאמנים שכיון שחתמו השטר בחזקת כשרות הוא דסתמא דמילתא החותם בשטר הכשרות חותם וכיון שחתמו הגידו שוב אינן חוזרין ומגידים דכרישא דאית להו מגו נהימנו אבל השתא דליכא להו מגו לא מהימנו אלא השטר מקיים ע"פ אחרים ופי' המורה פסולים היינו קרובים או משחקים בקוביא ואינו ג"ל שיהיו נאמנין לומר משחקי בקוביא דאמרין לקמן שאין אדם נאמן לרשום עצמו רשע ואפילו ע"י מגו הלכך אין לפרש פסולים היינו אלא מחמת קרובה: א"ר ב"ח לא שנו פ"י שאם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים אלא כשהשטר מתקיים ע"פ אחרים שאין אדם רשאי לחתום שקר כדי להציל ממונו והמורה פ"י דלאו כל כמיניהו לשווי נפשייהו רשעי בעדות פיהם ולפסול השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואין נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה אבל אנוסים היינו מחמת נפשות נאמנים פ"י שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ"ת ה"מ ע"פ פ"י כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דיבור בא לשנות בו אבל בשטר